
Kronika

Przegląd Historyczny 49/3, 625-630

1958

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Komitet do spraw reprodukcji dokumentów przy Amerykańskim Towarzystwie Historycznym (*Committee on Documentary Reproduction of the American Historical Association*) przygotowuje „Guide to Photographed Historical Materials in Canada and the United States”. Informator ten o układzie rzeczowym ma być gotów do druku w 1959 r. Razem z analogicznym wydawnictwem angielskim (zob. „Przegląd Historyczny” t. XLIX, nr 2, Kronika) będzie on stanowił ważną pomoc dla historyków krajów anglosaskich.

Odkryta niedawno w bibliotece parafialnej St. Mary's Church w Warwick kopia *Legendae secundum Usam Sarum* zwróciła uwagę historyków na zaniedbywane dotychczas zbiory źródeł. W Anglii utworzono specjalny komitet, który pod kierunkiem F. C. Francisa, kustosa *British Museum* i N. R. Kera, wykładowcy paleografii na uniwersytecie oksfordzkim, rozpoczął poszukiwania w bibliotekach parafialnych w kraju. W 1959 r. ma się ukazać wydawnictwo informujące o zasobach tych bibliotek.

Wdowa po drze Hermanie Franku (1899—1952), wydawcy „Freie Arbeiterstimme”, przekazała do *Jewish Historical General Archives* (USA) rękopiśmienną spuściznę po mężu. Wśród materiałów znajdują się ważne przyczynki do historii żydowskiego ruchu robotniczego czasów najnowszych i od historii Żydów polskich.

W cyklu „Austria Sacra” zapowiedziano na drugą połowę br. wydanie tomu „Quellenkunde zur österreichischen Kirchengeschichte”.

*

Grupa mediewistów sekcji filologii romańskiej uniwersytetu w Liège zorganizowała w dniach 4—6 września 1957 międzynarodową konferencję naukową poświęconą badaniom nad średniowiecznymi poematami rycerskimi. Prace zgłoszone na konferencję zajmowały się głównie stroną literacką i językową poematów, ich kompozycją, wersyfikacją, mniej uwagi poświęcając warunkom historycznym towarzyszącym ich powstaniu.

Centre d'Études Supérieures de Civilisation Médiévale powołany w r. 1953 przez Gastona Berger przystąpił do wydawania nowego kwartalnika — „Cahiers de Civilisation Médiévale”. Pierwszy numer „Cahiers” ukazał się w marcu br. Zawiera m. in. następujące ciekawe artykuły: A. Grabar, „Peintures murales chrétiennes”; J. Lestoquoy, „Les villes et la population urbaine (l'exemple d'Arras)”; L. Musset, „Relations et échanges d'influences dans l'Europe du Nord-Ouest (X—XI siècles)”.

W maju br. *Centre* zorganizował dyskusję poświęconą sztuce iluminatorskiej i malarstwu ściennemu epoki karolińskiej i romańskiej. Pod nieobecność Mario Roques przewodnictwo zostało powierzone Paul Deschamps. Obradom przysłuchiwali się studenci obecni w Ośrodku w roku akademickim 1956/57. Materiały tej sesji ukażą się w „Cahiers de Civilisation Médiévale”.

Société Jean Bodin zorganizowała w Dijon (26 września — 1 października 1957) konferencję poświęconą położeniu prawnemu kobiety na przestrzeni dziejów.

Kontynuując myśl Lucjana Febvre'a i dzięki inspiracji Fernarda Braudela w VI sekcji *École des Hautes Études* zorganizowała się grupa badaczy pragnących zajmować się edycją dokumentów i badaniami życia ekonomicznego i kontaktów krajów wschodnio-śroziemnomorskich, rejonu Morza Czarnego i Bliskiego Wschodu. Granice chronologiczne ustalono na okres od początków średniowiecza do XVI w. Geograficznie tematy sięgają nawet do Morza Kaspijskiego, Czerwonego, a także do Zatoki Perskiej z krajami Islamu. W notatce o tej ambitnej imprezie na łamach „*Annales, Économies, Sociétés, Civilisations*” Pierre Lemerle zaprasza do współpracy wszystkich historyków interesujących się problematyką Wschodu.

19—21 kwietnia 1958 odbyło się w Madrycie walne zgromadzenie Międzynarodowej Federacji Towarzystw Studiów Klasycznych. Polskie Towarzystwo Filologiczne reprezentował prezes PTF, prof. Kazimierz Kumanięcki. W skład Federacji wchodzi obecnie — po przyjęciu towarzystwa austriackiego, rumuńskiego i japońskiego — 35 towarzystw, a mianowicie *Associação de Estudios Classicos de Bresil, American Philological Association, Archeological Institute of America, Association des Études Grecques, Associazione Italiana di Cultura Classica, Association Suisse de l'Antiquité, Association Guillaume Budé, Associazione Internazionale di Archeologia Classica, Association Internationale des Études Byzantines, Association Internationale de Papyrologues, Classical Association of Canada, Classical Association (Cardiff), Classical Association of Scotland, Classical Society of Japan, Klassillia-filologinen Yhdistys (Helsinki), Klassik Forening (Oslo), Egypt Exploration Society, Dansk Selskab for Oldtids og Middelalderforskning, Nederlands Klassiek Verbond, Mommsen-Gesellschaft, Filologisk Historiske Samfund (Kopenhaga), Polskie Towarzystwo Filologiczne, Société d'Études Latines de Bruxelles, Sociedad Española de Estudios Classicos, Societat Catalana d'Estudios Historicos, Société des Études Latines, Society of Roman Studies (Londyn), Society of Hellenic Studies (Londyn), Société Archéologique d'Athènes, Société des Philologues Grecs (Ateny), Svenska Klassikerförbundet (Lund), Société Internationale de Bibliographie Classique (Paryż), Société des Études Classique de Roumanie, Unione Internazionale degli Istituti di Archeologia, Storia e Storia dell'Arte in Roma, Vereinigung der humanistischen Gesellschaften Österreichs.*

Głównym tematem obrad było zagadnienie znaczenia i roli studiów humanistycznych i klasycznych we współczesnym wykształceniu i wychowaniu. Dyskusja toczyła się dokoła raportu złożonego przez czteroosobową komisję Federacji złożoną z prof. Berangera, Durry, Kamerbek i Maguinnesa, a opartego na ankiecie rozesłanej przez UNESCO do szeregu krajów. Rezultaty dyskusji zostaną przez komisję jeszcze raz rozważone i przedstawione na następnym walnym zgromadzeniu, które odbędzie się w Londynie w 1959 r. Drugim referatem, który

wywołał ożywioną dyskusję fachową, był referat prof. Lat „Richtlinien für ein Abkürzungssystem“. Również i to zagadnienie zostanie po raz drugi przedstawione walnemu zgromadzeniu w 1959 r. Ponadto walne zgromadzenie uchwaliło rozdział subwencji na lata 1961 i 1962 na główne publikacje międzynarodowe, jak „Année Philologique“, „Fasti Archeologici“, „Oxyrrynchus Papyri“, „Thesaurus Linguae Latinae“, „Thesaurus Linguae Graecae“ oraz „Słownik papirologiczny“. Uchwalono również nie subwencjonować publikacji kongresowych oraz ze względów bibliograficznych zalecić towarzystwom wchodzącym w skład Federacji, by nie publikowały ksiąg pamiątkowych ku uczczeniu poszczególnych uczonych lecz raczej poświęcały im roczniki swych czasopism. Zaaprobowano ramowy program III Międzynarodowego Kongresu Studiów Klasycznych, który odbędzie się w czasie od 31 sierpnia do 5 września 1959 r. w Londynie. Kongresy takie odbywają się raz na pięć lat.

Siedemsetlecie uniwersytetu w Salamance było okazją do zorganizowania kongresu naukowego. Jedna z czterech sekcji poświęcona została prawu kanonicznemu z głównym tematem — badania i synteza w prawie kanonicznym. Wygłoszono i przedyskutowano 16 referatów.

6 i 7 czerwca 1957 obradowała w Maastricht międzynarodowa komisja historii miast (utworzona z inicjatywy H. Ammanna). J. Niemeyer (Amsterdam) omówił badania nad historią miast w Holandii, H. Ammann (Mannheim) mówił o nowych tendencjach w badaniach nad historią miast wczesnego średniowiecza, Timmers (Maastricht) przedstawił referat o historii Maastricht, a J. M. Lacarra (Saragossa) o miastach hiszpańskich w średniowieczu. Ph. Dollinger (Strasbourg) omówił projekt publikacji bibliografii historii miast.

Ogłoszono apel do historyków NRD wzywający do założenia *Deutsche Historiker Gesellschaft*. Nowe towarzystwo ma reprezentować odtąd naukę historyczną NRD.

Zeszyt 2 bieżącego rocznika „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“ przynosi dwa głosy polemizujące z Jürgenem Kuczynskim. Werner Bertold w odpowiedzi na artykuł pt. „Der Mensch, der Geschichte macht“ („Zeitschrift für Geschichtswissenschaft“ t. V, 1957, z. 1) zarzuca Kuczynskiemu, iż przywiązuje zbyt wielką wagę do świadomego kształtowania dziejów przez człowieka. Dyskusja toczy się wokół kwestii, komu przypisać zasługę, a zwłaszcza — w wypadku najnowszych dziejów Niemiec — odpowiedzialność za „tworzenie historii“. „Kuczynski ... — kończy autor — ześlizgnął się na pozycje, których nie da się pogodzić z marksistowskim pojmowaniem historii i które mogłyby służyć reakcji jako orężna pomoc“. Drugi polemista, Heinz Fliegner, zestawia odchylenia od zasad marksizmu-leninizmu zawarte — jego zdaniem — w książce Kuczynskiego „Der Ausbruch des ersten Weltkrieges und die deutsche Sozialdemokratie. Chronik und Analyse“. Powołując się na dawniejsze prace tegoż autora, Fliegner zwraca uwagę na wzrost u niego tendencji rewizjonistycznych. Główne zarzuty przeciw Kuczynskiemu można ująć jako zbyt pochlebną ocenę niemieckiej socjaldemokracji i jej kierownictwa w przededniu i w czasie I wojny światowej. Dyskusja dotyczy także tezy, że od końca lipca do początku sierpnia 1914 większość robotników w Rosji również ogarnięta była „psychozą obrony ojczyzny“ i oportunizmem. Polemista ocenia tę tezę jako szczytowe odstępstwo od zasad marksizmu-leninizmu.

W tymże zeszycie znajdujemy ostry polemiczny przegląd zachodnio-niemieckich wydawnictw poświęconych przesiedleniu Niemców z polskich Ziemi Odzyskanych.

W NRF mnożą się wydawnictwa o charakterze biograficznym. „Musterschmidt“ Verlag otworzył nową serię „Persönlichkeit und Geschichte“. Ukazały się już następujące prace: P. Rasso, „Karl V, der letzte Kaiser des Mittelalters“; H. Rösler, „Reichsfreiherr von Stein“; W. Hahlweg, „Carl von Clausewitz, Soldat, Politiker, Denker“; R. Wentzke, „Heinrich von Gagern. Für deutsche Einheit und Volksvertretung“; E. Schröder, „Krupp. Geschichte einer Unternehmerfamilie“; H. Teske, „Colmar von der Goltz, Kämpfer für militärischen Fortschritt“; F. von Boetlicher, „Schlieffen“; G. von Rauch, „Lenin. Die Grundlegung des Sowjetsystems“. Ponadto w przygotowaniu znajdują się biografie Aleksandra Wielkiego, Cezara, Augusta, Barbarossy, Fryderyka II, Floriana Geyera, Kolumba, Lutra, Napoleona, Liszta, Lincolna, Holsteina, Wilhelma II, Tirpitz, Bebla, Eberta, Stresemana i Nehru.

17—18 grudnia 1957 odbyła się w Waszyngtonie Konferencja poświęcona problemom historii wierzeń religijnych Nowego Świata w epoce kolonialnej. W konferencji wzięli udział historycy krajów Ameryki Łacińskiej, USA oraz przedstawiciele nauki europejskiej.

Daniel J. Cohen wybrany został nowym dyrektorem *Jewish Historical General Archives*, na miejsce J. Meisla. Daniel J. Cohen sprawuje nowy urząd od 1 listopada 1957.

Po przerwie zeszyt za czwarty kwartał 1956 r. (nie ukazał się) wyszedł łączny zeszyt 1—4 za rok 1957 czasopisma „Szazadok“. Numer otwierają artykuły związane z czterdziestą rocznicą Rewolucji Październikowej. Pierwszy z nich to referat wygłoszony na uroczystej sesji Węgierskiej Akademii Nauk, drugi ma charakter studium nad rozwojem i współzależnością sił rewolucyjnych w Rosji i na Węgrzech w latach 1917—19. Wśród pozostałych artykułów znajdujemy pierwszą część rozprawy Mályusza Eleméra o węgierskim ustroju państwowym za czasów Hunyadich, interesujący artykuł Waltera Endrei o kształtowaniu się techniki pracy w średniowieczu. Ten ostatni artykuł jest przyczynkiem do wiedzy o rozwoju średniowiecznych metod pracy, a jednocześnie próbą syntezy, uwzględniającą wpływ wydarzeń politycznych i ekonomicznych na rozwój technik pracy.

W dziale sprawozdań z międzynarodowego życia naukowego znajdujemy artykuł o międzynarodowej konferencji poświęconej J. A. Komenskiemu w Pradze. Specjalnie interesujące jest sprawozdanie Kovácsa z dyskusji nad II tomem makiety „Historii Polski“. Autor dzieli tematykę dyskusji sulejowskiej na problematykę periodyzacji, konstrukcji naukowej tomu, poglądów historiozoficznych i koncepcji syntezy (ta ostatnia znajduje swe odbicie — według autora — w proporcjach materiału dotyczącego walki narodowowyzwoleńczej i rozwoju kwestii chłopskiej).

W zamknięciu łącznego numeru znajdujemy bibliografię prac historycznych za II półrocze 1956 r., streszczenie artykułów problemowych w języku francuskim.

Jednocześnie w numerze redakcja ogłasza konkurs Węgierskiej Akademii Nauk na pracę dotyczącą Republiki Rad na Węgrzech w roku 1919.

Według 36. sprawozdania rocznego *Institute of Historical Research* w Londynie za lata 1956—57, przyjęto w tym czasie na członków Instytutu 1042 osoby, w tym 183 pracowników uniwersytetu londyńskiego, 317 pracowników innych uniwersytetów i 334 studentów wyższych stopni.

Od bieżącego roku „Cambridge Historical Journal“ zmienia nazwę na „Historical Journal“. Redaktorzy w uzasadnieniu piszą, że grono współpracowników tego pisma nie ogranicza się do badaczy związanych z uniwersytetem w Cambridge, a łamy jego otwarte są dla wszystkich historyków.

Dwa ostatnie zeszyty „Kratkich Soobszczienij Instituta Sławjanowiedienija Akademii Nauk SSSR“ przynoszą wiele interesujących poloników. I tak w zeszycie 23. recenzje I. I. Kostiuszko i B. F. Stachiejewa z dwutomowego „Wyboru pism polskich postępowych myślicieli“ (Moskwa 1956), W. A. Jakubskiego z książki H. Samsonowicza „Rzemiosło wiejskie w Polsce w XIV—XVII w.“ (Warszawa 1954) i J. K. Gorskiego bardzo pochlebna recenzja z książki St. Pigonia „W pracowni Aleksandra Fredry“ (Warszawa 1956). Następny 24. zeszyt zawiera referat prof. S. Kieniewicza „Z problematyki powstania 1863—64 roku“ oraz artykuły G. M. Łyżłowa „Stosunki polsko-rosyjskie w początkowym okresie wojny wyzwoleniczej ludu ukraińskiego 1648—54 (do pokoju zborowskiego)“ i W. M. Czernowa „Przyczynki do zagadnienia wpływu Statutu Litewskiego na Sobornoje Ułożenie“.

O odbyło się walne zebranie Oddziału Historycznego Akademii Nauk ZSSR poświęcone podsumowaniu wyników działalności naukowej w r. 1957. Referat sprawozdawczy wygłosił członek-korespondent Akademii prof. J. M. Żukow. Spośród uwag wygłoszonych przez referenta i dyskutantów interesujące były postulaty zwiększenia ilości i przedłużenia czasu trwania wyjazdów radzieckich historyków za granicę.

*

W Leningradzie zmarł w 69 roku życia doktor nauk historycznych prof. Borys. A. Romanow, autor licznych monografii z dziejów Rosji.

21 lipca 1957 zginął tragicznie Jean Bérard, autor wielu rozpraw poświęconych kolonizacji greckiej.

19 października 1957 zginął w wypadku samochodowym w Australii prof. Gordon Childe, emer. dyrektor *Institute of Archeology* w Londynie. Prof. Childe był jednym z najwybitniejszych brytyjskich historyków marksistów.

12 listopada 1957 zmarł w Oxfordzie w wieku lat 78 wybitny prawnik-romanista Fritz Schultz. Uczeń Seckela, wykładał na różnych uniwersytetach niemieckich, głównie w Bonn i Berlinie. W roku 1933 nie mogąc znieść dyktatury hitlerowskiej przeniósł się do Oxfordu.

24 grudnia 1957 zmarł inny historyk prawa rzymskiego, cywilista, August Simonius, prof. honorowy na wydziale prawa uniwersytetu w Bazylei.

7 lutego 1958 zmarł Igor Michajłowicz Rejsner (ur. 1899), znany z działalności partyjnej i dyplomatycznej, specjalista w dziedzinie historii południowej Azji. Najbardziej znane jego prace to „Rozwój feudalizmu i powstanie państwa w Afganistanie“ oraz „Szkice o walce klasowej w Indiach“ (1932).

21 lutego 1958 zmarł Filip Józefowicz Notowicz (ur. 1890), znany historyk czasów najnowszych, autor monografii „Zaborcza polityka imperializmu niemieckiego na Wschodzie w latach 1914—1918” oraz „Walka dyplomatyczna w latach pierwszej wojny światowej”, której tom I wyszedł w roku 1947, a pracę nad dalszymi przerwała śmierć autora. Notowicz jest powszechnie znany jako jeden ze współautorów podręcznika „Historii lat 1871—1918” dla szkół średnich.

3 maja 1958 zmarł nagle redaktor „Slavonic and East European Review” prof. W. K. Matthews.

Tegoż dnia zmarł Richard Pares, profesor uniwersytetu w Edynburgu i członek *All Souls College* w Oxfordzie. Z powodu złego stanu zdrowia musiał on uprzednio zrezygnować z katedry w Edynburgu, do chwili śmierci jednak nie zaprzestał redagowania „English Historical Review”. Obecnie redakcję tę przejął Denis Hay, profesor historii na uniwersytecie w Edynburgu.